

HUMLEDYRKNING

PAA SJÆLLAND.

AF

N. P. Larsen.

Humledyrkning som Landbrugserhverv hører paa Sjælland en svunden Tid til og har aldrig været almindelig uden for den egentlige Humleegn, omfattende Sognene Nord og Vest for Tjustrup Sø; i denne Egn var Humlen i det meste af to Aarhundreder, ikke som andre Steder paa Sjælland, kun en Husholdningsartikel, men en af Landbrugets vigtigste Handelsvarer. Allerede i „Danske Atlas“, Erik Pontoppidans store topografiske Værk fra det 18. Aarh.s Begyndelse, fremhæves det, at Beboerne i Tjustrup-Haldagerlille Sogne fortjener „at sættes til Berømmelse for andre Landsmænd deri, at de ikke alene plante nogen Humle ved deres Gaarde, men ogsaa have indtaget og efterhaanden indtage noget mere af deres Markjord til Humlehavers Anlegning“. Ved de fleste af Egnens Gaarde kan man endnu paa-vise de af Pontoppidan omtalte Markstykker, der fra Humletiden kun har bevaret Navnet Humlehave. Der var imidlertid een Mand i Kommunen, som havde al mulig Grund til at være betænkelig ved denne Ud-

vikling, nemlig Sognepræsten. Han maatte nemlig se sin Hovedindtægt, Korntienden, mindskes Aar for Aar, efterhaanden som Humlen bredte sig ud over Markerne. Dette Forhold gøres da ogsaa til Genstand for en Klage fra Sognepræsten i Tjustrup, Henrik Hansteen, til Sjællands Biskop, som sender den videre til Regeringen. I Præstens temmelig lange Besværing hævdes det, at paa Grund af, at Bønderne „aarlig indtage hele Pladser af deres Sædejord til Humleland“, tilføjes der ham „stor Tab og Afgang i hans nødvendigtige Underhold og Embedes Indkomster, hvilke vare ringe nok i Forvejen“. Præsten foreslaar som en Udvej, at hvert af de til Humle udlagte Jordstykker vurderes til at kunne give et vist Antal Lispund, og at der hvert Aar „til Skt. Michaels“ svares Præsten 4 Sk. pr. Lpd. Denne Fremgangsmaade anbefales af Biskoppen og Stiftsbefalingsmanden, og i et kongeligt Reskript af 1. Maj 1741 paalægges det de to nævnte Øvrighedspersoner at sørge for, at et Nævn af uvildige Mænd nedsættes til at foretage Vurderingen. Reskriptet indskærper dog, at der skal vises stor Moderation ved Tiendeansættelsen, for at ingen af denne skal lade sig skræmme fra at dyrke Humle. Vi er i den danske Merkantilismes Aarhundrede; Staten iøler sig forpligtet til at holde Haanden over selv nok saa lille et Erhverv.

I Løbet af de følgende Aartier bredte Humledyrkingen sig til Nabokommunen Sørbymagle-Kirkerup. Her gjorde Bønderne Forsøg paa at holde deres Humle fri for Tiendeafgift paa Trods af Reskriptet af 1741. De hævdede nemlig, at den Jord, der unddroges det almindelige Sædskiye, kun benyttedes til en tiltrængt Udvidelse af Frugt- og Urtehaver, og Havejord

havde jo altid været tiendefri; men at man i en Del af sin Have avlede Humle, kunde vel ikke ændre dette Forhold. Præsten var imidlertid ogsaa her paa Vagt for sine Rettigheder. I en Klage til Regeringen krævede han, at der skulde nedsættes et Nævn af uvildige Mænd, som hos enhver af de paagældende skulde „afpæle, hvor stort et Stykke, der kan beregnes til en skikkelig Bondehave med Kaal og Frugttræer“. Kancelliets Skrivelse af 1. Nov. 1783 bestemmer imidlertid, at Præsten selv, „den værdige Hr. Jokum Horster“, over for den stedlige Øvrighed skulde bevise, hvor megen tiendepligtig Jord, der faktisk var inddraget, og denne skulde saa ved et af Øvrigheden udpeget Nævn vurderes efter Bestemmelserne fra 1741.

Humlehaverne vedbliver imidlertid — Tiendeafgiften til Trods — endnu i lange Tider at brede sig paa de bakkede Jorder. Store Læs af tørret Humle sneglede sig ad de trange Veje til Mikkelsmarkederne i Slagelse, Næstved og Sorø, ja undertiden gik Rejserne helt til Ringsted og Roskilde. Paa Markedet mødtes saa Producenter og Opkøbere. Disse sidste — dels Købstadens Bryggere, dels Markedsgæster fra humlefattige Egne — var dog ikke paa Forhaand henvist til den sjællandske Humle. Talrige fynske Humledyrkere berejste Sjælland og optraadte som Konkurrenter paa Markederne. Professor G. Begtrup hævder imidlertid i sit Værk: „Beskrivelse over Agerdyrkingens Tistand i Danmark“, der udkom 1803, at den sjællandske Humle klarer sig godt. Omkostningerne er smaa; i Humleegnene er man nær ved Skovene og kan faa Rafterne til en billig Pris; desuden anses den sjællandske Humle for at være renere end den fynske, „i det mindste hos dem, som fare om i Landet

og sælge fynsk Humle“. Begtrup opstiller følgende Beregning over det økonomiske Udbytte af 1 Td. Land med Humle:

De første 6 Aar kan man regne med et Gennemsnitsudbytte af 30 Lpd. om Aaret.

30 Lpd. aarlig à 2 Rdl.	60 Rdl.
Arbejdsløn og Rafter	20 —
Ren Fortjeneste	40 —

Dette hævdes dog at være beregnet meget lavt, og Begtrup anfører, at der afvigte Aar i København er betalt 200—250 Rdl. pr. Skippund, altsaa 10—12 Rdl. for Lispundet af sjællandsk Humle.

I 1840 udkom „Beskrivelse af Sorø Amt“ af Sognepræsten i Vemmelev, P. Duus. Her meddeles for hvert Sogn en Oversigt over det aarlige Udbytte af de forskellige Kulturplanter. Vi maa dog erindre, at for Humleavlens Vedkommende er Forfaldstiden allerede begyndt paa dette Tidspunkt, og Tallene har sikkert tidligere været adskilligt højere. Det Sogn, der fra Begyndelsen havde Førerskabet i Humleavl, Tjustrup, er stadig i Spidsen med et Gennemsnitsudbytte af 400 Lpd. aarlig. Derefter følger Lynge med 330, Haldagerlille 260, Sørbymagle 200, Kirkerup 130 og Fuglebjerg 77 Lpd. Fra alle andre Egne af Amtet er Tallene saa smaa, saa man kan skønne, at Avlen som Indtægtskilde har været betydningsløs.

Ved Aarhundredskiftet er Humleavl i større Stil forbi, og Humletiden og dens Traditioner er for den yngre Slægt kun kendt igennem de gamles Beretninger, men derigennem kan man ogsaa danne sig et ret paalideligt Billede af Humleplukningen, som den foregik paa en sjællandsk Bondegaard for et Par Menneskealdrer siden. Naar der var „syslet“, samledes

alle i Bryggerset, hvor Stole var stillet i Rundkreds om det store Kar, der stod parat til at modtage de svulmende Knopper. Ikke alene Gaardens egne Folk, men enhver, som havde Aftenen til sin Raadighed, og helst saadanne, som kunde yde Bidrag til Underholdningen, fandt gæstfri Modtagelse i Kredsen. Naar alle var kommet til Sæde, begyndte saa den ædle Kappelstrid om, hvem der kunde præstere den største Bunke „Rever“, d. e. afplukkede Humleranker, og her maatte Karlene tidt finde sig i at blive distanceret af de mere fingernemme Piger. Udenfor sænkede Efteraarsmørket sig tættere og tættere, men inde i Bryggerset var Lunhed og Hygge og tillige den nødtørftige Belysning, ydet af 3—4 spruttende Tællelys paa Bryggekedelen. Hver af Deltagerne havde et Forklæde eller en Sæk udbredt over Knæene; heri opsamledes efterhaanden de Knopper og Blade, som faldt af under Plukningen; en Gang imellem maatte disse Affaldsprodukter sorteres, Bladene blev pillet fra, og Knopperne hældtes i Karret; denne Proces kaldte man at gøre Barsel. Kedelig var Humleplukningen mindst af alt. Enhver i Kredsen skulde helst yde sit Bidrag til Underholdningen, og medens der stadig gjordes dybere Greb i den store Bunke nedskaaren Humle paa Gulvet, vekslede Viser og Historier med hinanden i broget Mængde; her — som i Bindestuen i Jylland — udløstes den folkelige Trang til Samvær og gensidig Underholdning, men de forskellige Bidrag var naturligvis særpræget af deres sjællandske Oprindelse og af sjællandsk Tankegang og Udtryksform. Naar Arbejdet saa var til Ende, og Resultatet af de fælles Anstrengelser laa synligt for alle i Form af et Kar fuldt af duftende Knopper og

en vældig Bunke „Rever“ paa Gulvet, saa stod Kvældsnadveren parat paa Langbordet inde i Stuen; Traditionen bød, at det skulde være Bygvælling med Pærer i; ved dette Herremaaltid kulminerede saa Aftenens glade Stemning. Næste Morgen blev Karrets duftende Indhold spredt ud paa Tørreloftet, ny Forsyning bragtes ind fra Humlehaven, og alt gjordes klart til næste Aftens Dyst. Otte til fjorten Dage varede Humleplukningen, og for Folk i den afsides Egn, hvor der kun sjældent udefra bragtes nogen Afveksling i Hverdagens Slid, var den en aarlig Festtid. I Overgangstiden mellem solfyldt Eftersommer og sludfuldt Efteraar kom disse Aftener med deres Hygge og Lunhed; naar de var til Ende, kom den lange mørke Tid inden Julelysene tændtes.